

## ВІДГУК

офіційного опонента – на дисертацію Сурілової Анастасії Олегівни на тему:  
«Правові основи публічного адміністрування суден в морських портах  
України», підготовлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії із  
спеціальності 081 – «Право»

Актуальність теми дисертаційної роботи Сурілової Анастасії Олегівни обумовлена теоретичною та практичною значимістю вивчення правових основ публічного адміністрування суден у морських портах у сформованих сучасних соціально-економічних і політичних умовах. Тема морських портів є надзвичайно важливою для економічного життя нашої країни. Особливо це стало зрозуміло в останні два роки. Отже, ефективне правове забезпечення такої діяльності знаходиться на порядку денному. Серцевиною цього процесу є адміністрування суден у портах, чому і присвячена особлива увага в дисертаційній роботі.

Разом з цим, як і продемонстровано в дисертаційному дослідженні, наша держава ще не повністю використала потенціал морських перевезень, і, відповідно, морських портів. Це також можна виявити шляхом аналізу законодавства, яке регулює питання адміністрування суден в морських портах України. Дисертант звертає на це увагу в своїй роботі, аналізує шляхи вирішення даної проблематики, що обумовлює особливий науковий інтерес до дослідження проблеми адміністрування суден в морських портах України.

Мета дисертаційного дослідження, якою постало розкриття основних аспектів правового регулювання суспільних відносин у сфері публічного адміністрування суден у морських портах, а саме: стандартів та правил оформлення морських суден у портах України, ідентифікація проблем та недоліків у цій сфері, а також висвітлення можливих шляхів їхнього вирішення – автором дослідження досягнута, чому посприяло правильне визначення наукових завдань. Важливим також є написання роботи в нелегкий період історії української держави, коли питання роботи портів стоїть особливо гостро.

Контекст роботи повністю вкладається в закладені Морською доктриною України на період до 2035 року напрямки розвитку, зокрема, які стосуються розбудови портової інфраструктури України. Крім цього, дана робота відповідає Пріоритетним напрямкам розвитку правової науки на 2011–2015 роки, затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 року, а також Пріоритетним напрямкам розвитку правової науки на 2016–2020 рр., визначеним у Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки від 03 березня 2016 року; перспективним напрямкам кандидатських та докторських дисертацій за юридичними спеціальностями, перелік яких затверджено рішенням Президії Національної академії правових наук України від 18.10.2013 р. № 86/11.

Структурно дисертація складається з титульного аркуша, анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 233 сторінки, з них – 186 сторінок основного тексту.

Перший розділ дисертаційного дослідження присвячено правовим основам міжнародних стандартів оформлення суден в морському порту, сутності правил і стандартів адміністрування суден в морських портах. Особливої уваги заслуговує проведений дисертантом комплексний і системний аналіз законодавства в сфері міжнародних стандартів оформлення суден у порту, наведений у підрозділі 1.2. Автор наводить визначення поняття «міжнародні стандарти оформлення суден у морському порту», відповідно до якого, міжнародні стандарти оформлення суден у порту – це розгалужена система норм, правил та приписів, які регулюють адміністративну практику контролю суден у державі порту. Згідно зі змістом розділу 1 дослідження, зазначено, що норми, вимоги, заходи та правила публічного адміністрування та державного портового контролю у морському порту впроваджуються на трьох рівнях: глобальному, регіональному та локальному. Автор особливої увагу приділяє глобальному та

регіональному рівню, крім цього, ґрунтовно розглядає питання уніфікації міжнародних стандартів оформлення суден у морському порту.

У другому розділі, який присвячений організаційному забезпеченню публічного адміністрування суден в морському порту, автор наводить перелік адміністративних послуг, які надаються в морських портах (підрозділ 2.1.). Особливу увагу автор звертає на організаційне забезпечення державного портового контролю як основного аспекту контролю суден у морському порту і важливої процедури в контексті публічного управління суден в порту (підрозділ 2.2). Встановлено, що «державний портовий контроль» (контроль держави порту) – це система визначених законодавством, актами міжнародного права, рекомендаційними актами міжнародних організацій, стандартів, заходів, вимог та правил, які вживаються адміністративними органами держави з метою перевірки морських суден, які ходять під іноземним прапором, у морських портах держави. Зазначено, що необхідність застосування процедур державного портового контролю пояснюється, серед іншого, тим, що держава прапора не завжди дотримується взятих на себе зобов'язань по забезпеченню безпеки на морських суднах (підрозділ 2). Встановлено, що основними аспектами реалізації правового режиму прибережних вод у публічному адмініструванні морського порту є: прикордонний контроль, митний контроль, регулювання руху суден (навігаційний контроль), контроль безпеки, екологічний та санітарно-епідеміологічний контроль (підрозділ 3). Автор наголошує на важливості ефективного контролю з боку держави порту як одного з основних засобів підтримки правового режиму прибережних вод (підрозділ 3).

У третьому розділі дисертант фокусується на недоліках законодавства в сфері публічного адміністрування суден в морському порту і шляхах вдосконалення даної проблематики. Автор розпочинає даний розділ з питання систематизації законодавства в даній галузі. Автор доходить висновку, що вдосконалення процедур контролю має підвищити ефективність та продуктивність порту, зменшити операційні витрати, витрати на підтримку інфраструктури, а також буде слугувати меті покращення обслуговування

суб'єктів господарської діяльності в морському порту. Для досягнення цієї мети автор звертає увагу на: використання сучасних цифрових технологій, навчання персоналу, уніфікацію стандартів, спрощення митних формальностей, залучення та взаємодія з зацікавленими сторонами, проведення моніторингу та оцінки здійснення адміністративних процедур у морському порту, вдосконалення систем безпеки. В контексті розгляду цієї проблематики також досліджено положення Закону України «Про адміністративну процедуру». Автор також розвиває положення про те, що ефективність морських портів в період післявоєнного відновлення економіки України буде залежати від реального спрощення адміністративних процедур шляхом їх автоматизації, запровадження єдиних електронних систем документообігу, доступних для користування заінтересованих осіб, зокрема, впровадження особистих кабінетів заявників. Автор зазначає, що використання сучасних інформаційних технологій і електронних систем також може значно спростити адміністративні процедури. Електронні системи можуть бути використані для обробки документів, оформлення суден в морському порту, розрахунку мит, інших адміністративних завдань. Зазначено, що в сукупності все це дозволить скоротити час, необхідний для проведення операцій в порту, та витрати на здійснення митних та інших торгових процедур, зменшити бюрократію та впровадити нові технології для здійснення адміністративних формальностей.

Висновки і пропозиції, що містяться у роботі, корисні як у теоретичному так і у практичному значенні, а саме для удосконалення правових основ оформлення суден у порту – під час здійснення контрольних заходів посадовцями державних органів, інспекторів контролю держави порту, так і для менеджерів вищої ланки, зокрема, для впровадження у діяльність з управління з боку української Адміністрації судноплавства.

З позитивною оцінкою змісту рецензованої дисертаційної роботи, водночас вважаємо за потрібне зробити ряд зауважень щодо окремих положень роботи А.О. Сурілової, які потребують додаткового пояснення чи уточнення.

1. У своєму дослідженні як один із шляхів покращення ефективності контрольних процедур у морських портах автор наводить наступні: залучення та взаємодія з зацікавленими сторонами, проведення моніторингу та оцінки здійснення адміністративних процедур у морському порту, вдосконалення систем безпеки. Хотілося б почути деталізацію цих положень, оскільки в дисертаційному дослідженні лише побіжно розкривається кожен з цих пунктів.

2. В дисертаційному дослідженні автор наводить наступну класифікацію стандартів оформлення суден у порту: глобальні правила, регіональні та локальні. Хотілося б детальніше почути про підстави такого поділу, де між ними проходить межа, і в чому проявляється публічне адміністрування суден у портах, або оформлення суден в морському порту, на локальному рівні, відмінному від регіонального та глобального рівня регулювання таких правил.

3. У підрозділі 2.2. автор наводить перелік країн, в яких діють процедури державного портового контролю з характеристикою їх особливостей. Однак, не зазначено, які саме з цих особливостей може запозичити Україна для покращення власного державного портового контролю. Хотілося б почути думку автора з цього приводу, які саме практики і від якої країни для вдосконалення державного портового контролю в Україні слід запозичити.

4. Також у роботі часто згадується Меморандум про взаєморозуміння щодо контролю державою порту у Чорноморському регіоні (Black Sea MoU, або Чорноморський меморандум) від 2000 року. Однією з учасниць меморандуму є держава-агресор – російська федерація. З цієї точки зору, хотілося б почути оцінку автора дослідження, якою має бути подальша участь України в цьому меморандумі і чи зберігає він свою життєздатність з огляду на те, що однією з країн-учасниць є держава-агресор?

Загалом, коло науково-практичних питань, які розглядаються у дисертаційному дослідженні, є доволі широким. З одного боку, це свідчить про її високий рівень та науковий інтерес. З іншого боку, певна кількість питань, які розглядаються у дисертаційному дослідженні, можуть становити предмет

окремих досліджень. У подальших дослідженнях хотілося б, щоб автор більш детально зупинився на питання забезпечення та здійснення адміністративних процедур у морському порту, а також детально розглянув організаційні принципи публічного адміністрування морських портів.

Водночас, варто наголосити, що зазначені зауваження в цілому не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи, що обумовлена зазначеною вище актуальністю та новизною отриманих наукових результатів, які в сукупності характеризуються практичним значенням і спрямовані на вдосконалення діючого законодавства у сфері морського та портового, а також адміністративного права.

Викладене вище дає підстави для остаточного висновку про те, що дисертація Сурілової Анастасії Олегівни на тему: «Правові основи публічного адміністрування суден в морських портах України» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

**Завідувач кафедри  
адміністративного та господарського права  
Одеського національного університету  
імені І.І. Мечникова,  
доктор юридичних наук, професор**



**О.І. Миколенко**

